

DE NATIONALE MODE VAN 1832

(fragment)

Enkele zeer oude menschen weten het nog wel uit eigen ervaring, doch de meesten onzer toch enkel bij overlevering, dat de jaren van den Belgischen Opstand, omstreeks 1830, een tijdvak geweest zijn van echt nationalen geestdrift en patriottische samenvoeling.

Van Speyks Helden-Knal-Dood, de glorievolle daden der Vrijwillige Studentenkorpsen, de Jagers van Van Dam, het maken van pluizig pluksel door zachte vrouwenhanden, het zijn maar verschillende schaakeeringen in één gevoel van vaderlandslievende zelfverheffing en offering, zóó stichtelijk om aan te schouwen, dat men den eenigszins triestigen feitelijken afloop van het avontuur er niet ongaarne om vergeet. Het trotsche beeld der Volkseenheid, de dame, die wij tegenwoordig maar familiaarweg Na a t j e noemen, verrees op den Amsterdamschen Dam, ten teeken van een fiere vreugd, dat Nederland bij deze benarde gelegenheid zoo eenswillend en offerbereid was gebleken in een zaak, die toch eigenlijk meer tot de ideale goederen moest gerekend worden: de integriteit van het nationale grondgebied.

Thans, na zooveel jaren, is er aan die universeele blijdschap, bij zoo pijnlijk negatief resultaat der gansche onderneming, een lichtelijk comisch tintje. Het heeft een weinig den schijn, of men juist om die nederlaag te bedekken zooveel geraas maakte en tevens of niemand zoo verwonderd was over de Hollandsche geestdrift voor de nationale zaak als de Hollanders zelf. Het ging blijkbaar boven verwachting mooi. Dat er nog zooveel nationale fut in de menigte zat, had men niet durven verwachten en hoe kaal wij ook van onze veroveringstocht terugkeerden, dat was ten minste gered. Het Volksbesef van fier Oud-Holland had zich opnieuw schitterend geopenbaard en dat was ten slotte méér waard – achte men – dan het saamblijven in één officieel volksverband met een paar millioen schreeuwerige Belgen.

Zoo keerden dan al die brave burgers, de dappere schutters van gisteren, naar hun degelijke haardsteden terug met een duizelig, onbepaald gevoel desniettemin iets groots beleefd te hebben en brachten geestdriftig hun penningske bij voor dat Monument van den Volksgeest van 1830, dat nog den versten nazaat zou verkondigen, hoe voor Koning en Vaderland arm en rijk, aanzienlijk en gering in de ure des gevaars goed en bloed had veil gehad...

Alsof dat eigenlijk niet vanzelf sprak voor een volk inderdaad bezielde met den wensch zijn nationaliteit te doen eerbiedigen! Alsof dit iets bijzonder verdienstelijks mocht heeten, tenminste te doen wat de omstandigheden vereischten!

Het is een oude en beproefde waarheid, dat een eigenschap reeds aan het verzwakken is, zoodra men er bijzonder de aandacht op gaat vestigen en aldus moet het ook met dien nationalen geestdrift er maar bedenkelijk hebben uitgezien, dat men er achteraf zoo enorm blij mee zijn kon. Zoo is het blijkbaar ook niet zonder beteekenis, dat Naatje van den Dam er alras pokdalig begon uit te zien en, vroeger dan met een soliede makelij schijnt overeen te brengen, een arm verloor.

En dat men er dien arm nooit meer aangezet heeft, maar zich haastte bij elke eenigszins plechtige gelegenheid het Eendrachtsmonument aan het publieke oog te onttrekken. Arme, invaliede Volksgeest!

Behalve Naatje echter (en Van Speyk, de Vrijwilligers en het Pluksel) zijn er nog verschillende andere zichtbare teekenen geweest van het nationale zelfgevoel der Vaderen bij gelegenheid van den Belgischen opstand en dit artikel bedoelt de aandacht te vestigen op een er van, allicht minder bekend, maar daarom niet minder gewichtig dan de andere en zeer geschikt om er het karakter der gansche beweging aan te demonstreeren.

Er is n.l. in die dagen een heldhaftige poging gedaan ons zelfs in zake Mode los te scheuren van het verfoeide Frankrijk en een eigen Nationale Kleederdracht voor geheel het eenswillende een éénvoelende volk in te voeren.

Onder dagteekening van December 1831 verscheen een soort van manifest aan het Nederlandsche publiek, dat uitging van een 'Vereeniging ter bevordering van het invoeren eener Nationale Kleederdragt'.

'Bij niet weinigen' – zeide o.a. dit curieuse stuk – 'werd de wensch levendig zich aan het verplichtend gezag van vreemde Modewetten te ontslaan, en zelve tot stand te brengen, wat tot hiertoe, schier uitsluitend, aan de luimen en willekeur van vreemdelingen, onbekend met ons klimaat, ons karakter, leefwijze en zeden, was onderworpen; en hieraan paarde zich het denkbeeld, om door een onderlinge vereeniging, het doel dat men zich voorstelde, ware het mogelijk te bereiken.

'De ondergeteekenden, hiertoe te zamen overeengekomen, rekenen het zich tot eenen aangenamen pligt, derzelver vrouwelijke Landgenooten met hare oogmerken en bedoelingen eenigszins nader bekend te maken, als ook met de middelen, welk ter bereiking van dezelve zullen worden in het werk gesteld.

'Het is, namelijk, geenszins de bedoeling der Vereeniging om plotseling,

de thans, bij de meesten onzer vrouwelijke Landgenooten van den beschaafden Stand, in gebruik zijnde kleederdragt, met een geheel nieuwe te veranderen, en nog veel minder dezelve met de stijve, onbehaaglijke modellen uit vroegeren tijd, te doen verwisselen; integendeel stelt men zich voor, om, achtereenvolgens en van lieverlede, door eigen vinding en smaak, zich datgene aan te schaffen, wat tot hiertoe, alléén door tusschenkomst van vreemden, onder ons is ingevoerd.

'Ten einde daartoe te geraken, zal er, vooreerst, en wel te beginnen met p°. Januarij 1832, bij de boekhandelaren Gebrs. Diederichs, op de Bloemmarkt, te Amsterdam, en vervolgens van maand tot maand, een of twee, dus genoemde Modeplaatjes verkrijgbaar gesteld worden, vergezeld van een korte beschrijving, en zoodanige verdere lectuur als tot het onderwerp in betrekking zal gevonden worden'.

Vervolgens vragen de schrijfsters van dit bericht allerwegen medewerking door mededeeling van 'denkbeelden, ten aanzien van modellen voor onderscheidene kleedingstukken, door teekeningen of andere hulpmiddelen van vinding en smaak, opgehelderd en verklaard'.

Wijders wenschte men de 'Hollandsche Kleederdragt, zooveel mogelijk, met de binnenlandsche nijverheid en de inlandsche fabrieken en trafieken . . . te verbinden . . . ten einde ook langs dien weg, de Vaderlandsche industrie meer en meer bevorderd worde'.

En het stuk besloot aldus:

'De ondergeteekenden, alleen de eer en het welzijn des Vaderlands beoelende, zijn onderling overeengekomen, ten aanzien van hare personen, het strengste incognito te bewaren. Bij eene mogelijke mislukking van deze belangelooze onderneming wenschen zij, door dit incognito, zichzelf voor alle verkeerde oordeelvellingen te behoeden; terwijl zij, in een tegenovergesteld geval, gaarne afstand doen van alle personeele onderscheiding, welke de algemeene goedkeuring haar zou kunnen doen verwerven. In beide gevallen zal het voor haar een streelende belooning zijn het goede gewild te hebben'.

En de onderteekening luidde: 'Eene Vereeniging van Oud-Nederlandsche Vrouwen en Jonkvrouwen, te Amsterdam, enz. enz'.

Eindelijk berichtten dan nog de Gebroeders Diederichs, in een zakelijk postscriptum aan het geëerde publiek, dat 'het hierboven vermelde Nederlandsche Mode-tijdschrift' op 1 Jan. 1832 bij hen ging verschijnen en wat het bevatten zou, terwijl eerst bij het aanvangsnummer bleek, dat het Euphrosyne heette, met den ondertitel Tijdschrift voor de Hollandsche Kleeding.

Het bleek spoedig dat deze ondertitel een misleidende was voor alle Heeren, die zich niet te binnen konden brengen, welke rol Euphrosy-

ne in de mythologie had gespeeld en evenwel gloeiden van nationalen zin.

Weldra verscheen, op een ander slordig blaadje gedrukt, een manifest van een Vereeniging voor de Hollandsche Heerenkleeding en ter bevordering van Nationale Nijverheid.

'Bij het verschijnen van de eerste nummers der Euphrosyne' – zoo zeide dit manifest – 'heeft men algemeen gedacht, dat ook onverwijld een model van eene Nationale Kleederdragt voor Heeren zou verschijnen, en als zoodanig kwamen dagelijks aanvragen bij de Uitgevers dezes.

'Men schijnt er niet genoeg op gelet te hebben, dat de uitgave der Euphrosyne geschiedt door eene Vereeniging van Hollandsche Vrouwen en Jonkvrouwen, die, zich belastende met oorspronkelijke modellen eener Kleederdragt voor Dames te leveren, zulks niet verkozen, noch gevoegelijk konden doen voor Heeren. De uitgevers, om aan de menigvuldige aanvragen te voldoen, zoowel als om het werk der Nationale Kleederdragt te voltooien, zijn op de gedachte gekomen, eenige Heeren uit te noodigen, die, en door hunnen stand in de Maatschappij, en door hunne kunde en smaak, in deze hunne bedoeling ten volle konden voorzien, zoo door het doen vervaardigen van geschikte modellen als door het leveren van eenig letterwerk. Zij zijn gelukkig genoeg geweest om hierin te slagen, zoodat reeds ter perse ligt het eerste nummer van een nieuw Tijdschrift onder den titel: Proteus, Tijdschrift voor Hollandsche Heerenkleeding en ter bevordering van Nationale Nijverheid, hetwelk, nevens gemengde Lectuur, bevatten zal het eerste model eener Manskleding, mitsgaders een nieuw model van Hollandsch Rijtuig. De Heeren, die deze taak, ter liefde der zaak zelve en ter bevordering van Nationaliteit en Inlandsche nijverheid en welvaart, wel op zich hebben willen nemen, verlangen intusschen volstrektelijk onbekend te blijven' – Enzoo voort. . .

Hiermee was dus nu het spel compleet. Een vereeniging voor Hollandsche Dameskleeding, een vereeniging voor Hollandsche Heerenkleeding, beide anoniem geleid. Er is iets heroieks in die laatste omstandigheid, de opoffering van het naamloos individu voor het heil van de gemeenschap. En er is ook iets Hollandsch voorzichtig en slims in. Men loopt geen gevaar zich te compromitteeren, als de zaak falikant uitkomt, men wordt aldus niet het offer van eigen geestdrift. Dat is dezelfde voorzichtige dapperheid, die de Vaderlander al sedert 1815 met den besten uitslag betracht had en die, zoo in 't algemeen, een bruikbare meter is voor de graad van warmte door het nationaal enthousiasme bereikt.